

VIDAS GARLIAUSKAS

HORTUS LATINUS

PARS PRIMA

Classis quinta

Lotynų kalbos mokymo priemonė

V klasei

Antrasis pataisytas leidimas

Vilnae

I. Lēctiō prīma. Vocābula Latīna

Lotyniškas pasisveikinimas ir atsisveikinimas

Salvē!	Būk sveikas!	PASISVEIKINIMAS
Salvēte!	Būkite sveiki!	
Valē!	Lik sveikas!	ATSISVEIKINIMAS
Valēte!	Likite sveiki!	

Mokytojas ar mokytoja įeidamas ar įeidama į klasę sveikinas:

Salvēte, discipulī!	Būkite sveiki, mokiniai!	PASISVEIKINIMAS
---------------------	--------------------------	-----------------

Mokiniai atsako:

Salvē, magister!	Būk sveikas, mokytojau!	PASISVEIKINIMAS
Salvē, magistra!	Būk sveika, mokytoja!	

Mokytojas ar mokytoja išeidamas ar išeidama iš klasės atsiveikina:

Valēte, discipulī!	Likite sveiki, mokiniai!	ATSISVEIKINIMAS
--------------------	--------------------------	-----------------

Mokiniai atsako:

Valē, magister!	Lik sveikas, mokytojau!	ATSISVEIKINIMAS
Valē, magistra!	Lik sveika, mokytoja!	

1. Išmokite lotyniškai pasisveikinti ir atsisveikinti.

2. Tinkamai užsirašykite lotynų kalbos sąsiuvinį.

<i>Vilniaus Abraomo Kulviečio klasikinės gimnazijos 5a klasės mokinės Aurelijos Pempytės lotynų kalbos darbai (dictata Latina)</i>	<i>Vilniaus Abraomo Kulviečio klasikinės gimnazijos 5b klasės mokinio Silvestro Meškos lotynų kalbos darbai (dictata Latina)</i>
--	--

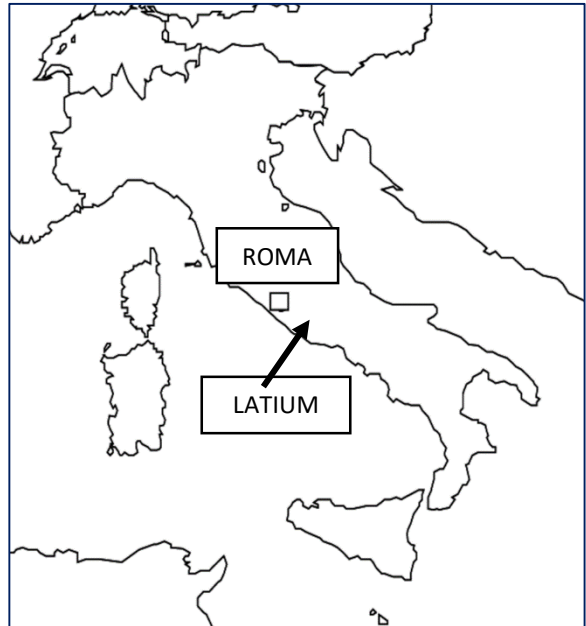
Visų dalykų sąsiuviniai turi būti užrašyti taip pat, tik paskutinėje eilutėje įrašytas kitas dalykas: *lietuvių kalbos darbai, matematikos darbai, gamtos pažinimo darbai, muzikos darbai* ir t. t.

3. Kiekvienos lotynų kalbos pamokos pradžioje rašoma pamokos tema. Šios pamokos tema *Įvadas*. Toje pačioje eilutėje, kur įrašėme temą, paraštėje rašome datą: 09-02, mėnesį ir dieną per brūkšnelį. Po temos pavadinimo visada praleidžiame vieną eilutę ir toliau rašome pamokos medžiagą. Prieš temos pavadinimą ir po jo visada praleisime eilutę.

4. Nusirašykite į sąsiuvinį pasisveikinimo žodžius su vertimu į lietuvių kalbą ir juos išmokite.

II. Lēctiō secunda. Lingua Latīna

Salvēte, discipulī! Jus sveikina pati lotynų kalba – **LINGUA LATĪNA** [tarkite: **lingva liatīna**]. Tai sena kalba, kadaise vartota nedidelės lotynų tautelės [Latīnī tarkite: liatīnī] Ròmos apylinkėse Lācijuje [lotyniškai **Latium** – tarkite **liacium**]. Romai nukariavus aplinkines tautes ir ilgainiui sukūrus didžiulę valstybę, lotynų kalba išplito Europoje nuo Atlánto vandenyno iki Juodósios jūros. Viduramžiais iš jos

atsirado itálių, prancūzų, ispánų, portugálų, rumúnų ir kitos kalbos. Bet lotynų kalba toliau tebegyvavo mokyklose ir vėliau iš jų išaugusiuose universitetuose. Ji buvo ir katalikų bažnyčios kalba. Šiandien lotynų kalba taip pat dėstoma kai kuriose gimnazijose ir universitetuose. Ir mes, lietuviai, kasdien vartojame daug lotyniškos kilmės žodžių: *akvāriumas, ceñtas, cūrkas, kvadrātas, kompiūteris, medicinà, monetà, nūmeris, operācija, saliūtas, universitėtas, variántas* ir kitų. Turime ir lotyniškos kilmės vardų: *Akvilė, Augūstas, Aurėlija, Lūcija, Silvėstras, Márkas, Totas* ir t. t. Kiekvieną dieną praeidami ar pravažiuodami pro parduotuvės Vilniuje ir kitur matome jų užrašus **MAXIMA** (lotyniškai reiškia „didžiausia“), **MEDIA** („vidutinė“), **MINIMA** („mažiausia“). O senamiestyje kai kurių namų slenksčiuose dar esama išlikusių užrašų **SALVE**.

1. Pasvarstykite, kur šiandien galima pamatyti žodį **SALVE** ir kodėl?

Vilnius, namo įėjimas Aguonų gatvėje

Festivalio afiša

Anykščių choras „Salve“

Kilimėlis kojoms valytis

III. Lēctiō tertia. Alphabētum Latīnum. Vōcālēs

A a a	B b bė	C c cė	D d dė	E e e	F f ef
G g gė	H h ha	I i i	K k ka	L l el	M m em
N n en	O o o	P p pė	Q q ku	R r er	S s es
T t tė	U u u	V v vė	X x iksas	Y y igrekas	Z z zė

Lotynų kalbojė (kaip ir lietuvių) balsiai gali būti **ilgieji** (ā, ē, ī, ō, ū) ir **trumpieji** (a, e, i, u, o, kartais žymimo lankeliu virš raidės: ā, ē, ī, ō, ū). **Ilgieji balsiai** vadovėlių pratimuose ir žodynuose žymimo brūkšneliu virš raidės. Trumpieji balsiai tėkstuose nežymimo.

Lotynų ir lietuvių kalbų balsių – garsų ir raidžių – palyginimas

Lotynų kalbos ā ilgieji		Lietuvų kalbos ilgieji		Lotynų kalbos ă trumpieji		Lietuvų kalbos trumpieji	
balsiai	raidės	balsiai	raidės	balsiai	raidės	balsiai	raidės
ā	a	ā	a, ą	ă	a	ă	a
ē	e, ae,	ē	e, e	ė	e	ė	e
ī	oe	ī	i, i, y	į	i	į	i
ō	i	ō	o	o	o	o	o
ū	o u	ū	ū	u	u	u	u
		ė	ė				

T – terminus riba; terminas – žodis ar žodžių junginys, reiškiantis srovą. Raidė **T** bus prie terminų (srovų). Tokie žodžiai kaip *basinis*, žodžių junginiai *ilgasis basinis*, *trumpasis basinis* yra terminai. Jie apibrėžia tam tikrus kalbos garsus.

1. Kiek yra lotynų kalbos ilgųjų balsių ir juos žyminčių raidžių? Kiek yra lietuvių kalbos ilgųjų balsių ir juos žyminčių raidžių? Kiek yra lotynų kalbos trumpųjų balsių ir juos žyminčių raidžių? Kiek yra lietuvių kalbos trumpųjų balsių ir juos žyminčių raidžių?

Dėmesio! Dviskiemenių lotyniškų žodžių visada kirčiuojamas antrasis nuo galo skiemuo. Jį reikia tarti ryškiau, pabrėžti.

2. Balsu perskaitykite lotyniškų žodžių poras. Perskaitykite lietuviškų žodžių poras. Ką skiria ilgieji ir trumpieji balsiai?

Latine – lotyniškai	Lituāne – lietuviškai
mālus obelis – malus blogas	kas obuolį– kàs atsitiko?
lēgit perskaitė – legit skaito; ēst valgo – est yra	(esame) mēs – (kamuoliuką) mès
pīla stulpas, ramstis – pila kamuolys	rýtas – rōtas (kamuoliukas)
ōs burna – os kaulas	stók – stòp
lūtum geltligė – lutum dumblas	lōpa – lùpa

IV. Lēctiō quārta. Vocābula. Singulāris et plūrālis

NB! Notā bene! Gerai įsidėmėk! Tai sutrumpinimas, atkreipiantis dėmesį į svarbią vietą tekste.

NB! Daugiaskiemėnių žodžių kirčiuojamas antrasis nuo galo skiemuo, jei jis ilgas. Jei antrasis nuo galo skiemuo trumpas, kirčiuojamas (prabrėžiamas) trečiasis nuo galo skiemuo. Lotyniškų žodžių kirčiuoti skiemenys šios mokymo priemonės daugelyje pratimų paryškinti.

NB! ženklas < > žymi raidę (ją rašome), ženklas // žymi garsą (jį tariame ir girdime).

1. Perskaitykite žodžius. Šiame pratime <c> visur tariama /k/.

Terra, aqua, Rōma, lingua, pila, pīla, Crēta, Corsica, Eurōpa, Italia, Sardinia, īnsula, est, sunt.

Tarptautiniai žodžiai: numeris (lo. *numerus* skaičius) – eilę nurodantis skaičius; terminas (lo. *terminus* riba, siena) – žodis arba žodžių junginys, reiškiantis sąvoką.

T numerus singulāris (sg.) – vienaskaita

numerus plūrālis (pl.) – daugiskaita

Įprasta vartoti:

singulāris – vienaskaita

plūrālis – daugiskaita

terra žemė; **terrae** žemės
[skaitome terrē]

est jis, ji yra; **sunt** jie, jos yra

2. Perskaitykite ir išverskite sakinius.

Eurōpa est terra. Italia est terra. Eurōpa et Italia terrae sunt. Corsica īnsula est. Sardinia īnsula est. Sardinia et Corsica īnsulae sunt. Crēta īnsula est. Crēta et Corsica īnsulae sunt. Pila est. Pilae sunt.

3. Perrašykite sakinius. Įrašykite trūkstantus veiksmažodžius *est* arba *sunt*.
Italia ____ terra. Europa ____ terra. Europa et Italia terrae _____. Sardinia ____
insula. Corsica ____ insula. Sardinia et Creta insulae _____.

Vocābula – žodžiai

aqua vanduo

Corsica [Korsika] Kòrsika, sala, į vakarus nuo Italijos, į šiaurę nuo Sardinijos

Crēta [Krēta] Kretà, sala Graikijos pietuose

et ir

est jis, ji yra (vienaskaita); **sunt** jie, jos yra (daugiskaita)

īnsula [īnsulīa] sala (vienaskaita) – **īnsulae** [īnsulē] salos (daugiskaita)

Italia [Italija] Italija, Euròpos šalis Apeninų pùsiasalyje iki Alpių kalnų

Sardinia [Sardinija] Sardinija, salà, į vakarus nuo Italijos, į pietùs nuo Kòrsikos

terra [terra] žemė, sausuma (vienaskaita) – **terrae** [terrē] žemės (daugiskaita)

V. Lēctiō quīnta

T genus – giminė:

discipulus, discipulī; magister, magistrī
discipula, discipulae; magistra, magistrae

genus masculīnum (*m*) – vyriškoji giminė

genus fēminīnum (*f*) – moteriškoji giminė

genus neutrum (*n*) – bevardė giminė (mokysimės kitą pamoką)

Įprasta vartoti **masculīnum** – vyriškoji giminė; **fēminīnum** – moteriškoji giminė; **neutrum** – bevardė giminė.

NB! Prisiminkite žodžių tarimo ir kirčiavimo taisykles.

Perskaitykite pratimus taisyklingai tardami ir tinkamai kirčiuodami žodžius.

1. Lingua Latīna, Latīnus, Latīnī, Rōma, Italia, Sardinia, Corsica, schola, salvē, salvēte, valē, valēte, magister, magistrī, magistra, magistrae, discipulus, discipulī, discipula, discipulae, amīcus, amīcī, amīca, amīcae, īnsula, īnsulae, terra, terrae.

2. Salvē, magister! Salvē, magistra! Salvēte, discipulī! Salvēte, discipulae! Salvē, Rōma! Salvē, Italia! Salvē, Corsica! Salvē, Sardinia! Salvē, terra! Salvē, amīca!

3. Valē, magister! Valē, magistra! Valēte, discipulī! Valēte, discipulae! Valē, Rōma! Valē, Italia! Valē, Corsica! Valē, Sardinia! Valē, terra! Valēte, terrae!

4. Pabaikite sakinius: įrašykite lotyniškus žodžius.

Salvē, _____! Salvēte, _____!

Valē, _____! Valēte, _____!

sum aš esu; sumus mes esame

NB Salvē, amice!
Sveikas, drauge!

5. Raštu išverskite sakinius į lietuvių kalbą.

1. Titus sum. Laura sum. Titus amīcus est. Laura amīca est. Salvē, amīca! Titus et Laura amīcī sunt. Laura et Paula amīcae sunt. Amīcī sumus. Amīcae sumus. Salvēte, amīcī. Discipulī sumus. Discipulae sumus. Magistrī sumus. Magister est. Salvēte discipulī. Salvē, magister. Magistra est. Salvē, magistra.

6. Lotyniškai pasisveikinkite su mokytoju (-a), draugais ir prisistatykite. Pavyzdžiui: *Salvē, magistra. Salvēte, amīcī. Salvēte, amīce. Salvēte amīcae. Petras sum.* (Grynai lotyniškai būtų *Petrus sum*) *Laura sum.* Kaip lotyniškai ir lietuviškai ištarsime vardą *Laura*?

Vocābula

amīca draugė, amīcae dr
discipula mokinė, discip
magistra mokytoja, mag
Paula Páulė, vardas

VI. Lēctiō sexta.

Terrae et oppida

c tariama

/k/ prieš	/c/ prieš
/a/ Capua [Kapuja]	/ae/ caelum [cēlium] dangus
/o/ Corsica [Korsika]	/oe/ coeptum [cēptum] pradėtas darbas
/u/ vicus [vykus] kaimas	/e/ centum [centum] šimtas
prieš priebalsius	/i/ Sicilia [Sicilija], Graecia [Grēcija]
Crēta [Kreeta]	/r/ Cyprus [Kipras]

masculīnum (m) – vyriškoji giminė: amīcus, magister, vir sg.

amīcī, magistrī, virī pl.

fēminīnum (f) – moteriškoji giminė: amīca, fēmina, magistra sg.

amīcae, fēminae, magistrāe pl.

neutrum (n) – bevardė giminė:

donum sg. dovana, dona pl. dovanos

oppidum sg. miestas, oppida pl. miestai

1. Perskaitykite ir išverskite sakinius.

Italia terra est. Graecia terra est. Eurōpa terra est. Rōma urbs est. Neāpolis oppidum est. Capua oppidum est. Neāpolis et Capua oppida sunt. Athēnae oppidum sunt. Hispānia terra est. Italia et Graecia terra sunt. Sicilia, Corsica, Sardinia, Crēta īnsulae sunt.

<ae> ir <oe> tariame maždaug
kaip lietuvišką /ė/:
laetus [lėtus] linksmas,
maestus [máestus] liūdnas

masculīnum

fēminīnum

neutrum

Rašomės į žodynėlį

magnus	magna	magnum	<i>magnus, a, um didelis</i>
parvus	parva	parvum	<i>parvus, a, um mažas</i>

2. Perrašykite tekstą. Įrašykite trūkstantus veiksmoždzius *est* arba *sunt*.
 Eurōpa ___ terra magna. Asia ___ terra magna. Eurōpa, Asia et Āfrica terrae
 magnae _____. Sicilia ___ īnsula magna. Corsica ___ īnsula parva. Sicilia,
 Corsica et Sardinia īnsulae _____. Britannia īnsula magna _____. Germānia et
 Gallia terra _____. Hispānia et Lituānia terrae _____. Capua oppidum parvum
 _____. Mārcus discipulus parvus _____.

3. Parodykite žemėlapyje Itāliją, Rōmą, Tiberį, Graekiją, Siciliją, Krėtą,
 Lētuvą. Žiūrėk žemėlapius kitame puslapyje.

4. Išsirašykite į sąsiuvinį a) žemynų vardus, b) šalių vardus, c) salų vardus.

Vocābula

Athēnae *f* Atėnai, miestas

Capua *f* Kāpuja, miestas

Gallia *f* Gālija (dab. Prancūzijā)

Germānia *f* Germānija (dab. Vokietijā)

magnus, a, um didelis

Neāpolis *f* Neāpolis, miestas

Ōceanus *m* Okeānas, vandenynas

oppidum *n* miestas

parvus, a, um mažas

urbs *f* miestas (kalbant tik apie Rōmą)

VII. Lēctiō septima. Eurōpa. Tabula geōgraphica

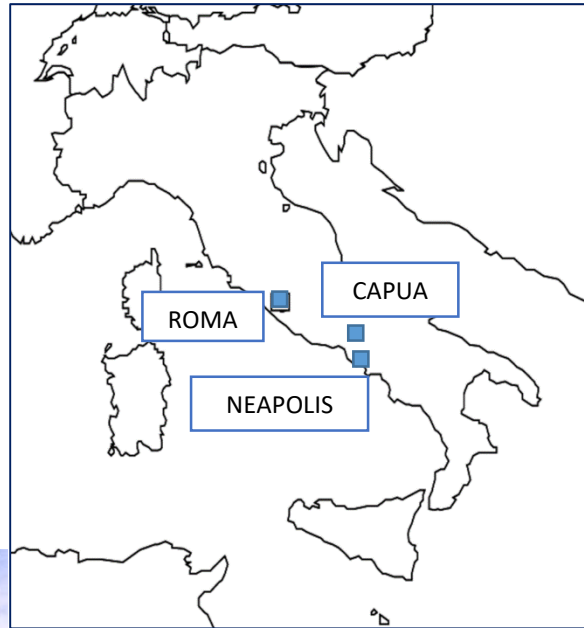
Rōma antīqua

Italia. Tabula geōgraphica

Neāpolis antīqua

Capua antīqua

VIII. Lēctiō octāva

Rōmae Ròmoje

MĀRCUS IŪLIA

1. Perskaitykite ir išverskite sakinius.

Mārcus puer parvus sum. Mārcus puer Rōmānus est. Mārcus Rōmae est. Iūlia puella parva sum. Iūlia puella Rōmāna est. Et Iūlia Rōmae est. Mārcus et Iūlia līberī parvī Rōmānī sunt. Mārcus amīcus bonus est. Iūlia amīca bona est. Līberī Rōmānī sumus. Salvēte, līberī Rōmānī!

Mārce! Márkai!

2. Išverskite sakinius į lotynų kalbą.

Esu Titas. Esu romėnų berniukas. Esu Romoje. Ir draugė Paulė yra Romoje. Esame romėnų vaikai. Būk sveika, Paule! Būk sveikas, Titai!

3. Suderinkite būdvardį su daiktavardžiu. Atlikdami pratimą, lotyniškų žodžių junginius rašykitės į sąsiuvinį.

geras mokinys	discipulus	romėnų vaikai	liberi
gera mokinė	discipula	lotyniškas žodis	verbum
geri mokiniai	discipuli	senovės Roma	Roma
romėnė moteris	femina	lotyniški žodžiai	verba
geografijos žemėlapis	tabula	geros mokytojos	magistrae

vir vyras

fēmina mótēris

Mārcus puer berniukas **Iūlia** puella mergaitė

NB! Iš vardų padaryti lotyniški būdvardžiai rašomi didžiąja raide: *lingua Latīna*, *puer Rōmānus*, *fēmina Rōmāna*; juos atitinkantys lietuviški žodžiai (daiktavardžiai) rašomi mažąja raide: *lotynų kalba*, *romėnų berniukas*, *romėnų moteris*.

Tarptautiniai žodžiai: **ántika** (lo. *antīquus* senas, senovinis) senovė; **femīnizmas** (lo. *fēmina* mótēris) moterų judėjimas už lygias teises su vyrais.

Vocābula

antīquus, a, um senas, senovinis

geōgraphicus, a, um geografijos

fēmina f moteris

Iūlia f Jūlija, vardas

Latīnus, a, um lotynų, lotyniškas

liberī m (pl.) vaikai

puer m berniukas

Romānus, a, um romėnų, romėniškas

tabula f lenta; **tabula geōgraphica** geografijos žemėlapis

verbum n žodis

vocābulum n žodis

IX. Lēctiō nōna

vocō šaukiu

videō matau

audiō girdžiu

nōminātīvus (nom.) vardiniškas (kas?)

amīcus m draugas, **amīca** f draugė, **oppidum** n miestas

accūsātīvus (acc.) galiniškas (ką?)

amīcum draugą, **amīcam** draugę, **oppidum** miestą

Revardės giminės **nom.** ir **acc.** **sufamna**

T persōna f asmuo; **cāsus** m linksnis

1. Išverskite sakinius.

Mārcus. Amīcam bonam videō!

Iūlia. Amīcum bonum videō!

Mārcum vocō: Salvē, puer!

Mārcus. Iūliam audiō. Salvē, Iūlia!

Iūlia. Forum videō!

Mārcus. Etiam Forum Rōmānum videō!

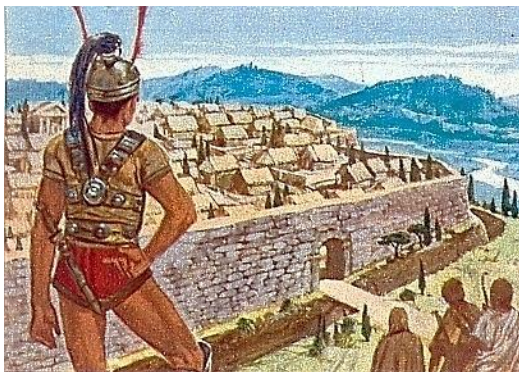
Iūlia. Rōmam quadrātam videō.

Mārcus. Capitōlium videō.

Mārcus. Valē, Iūlia!

Iūlia. Valē, Mārce!

RŌMA QUADRĀTA

FORUM RŌMĀNUM

2. **Tarptautiniai žodžiai.** Pasakykite, iš kurių lotyniškų žodžių yra kilę šie tarptautiniai žodžiai: **fòrumas** – plačiai atstovaujamas susirinkimas; nuomonės pareiškimo vietà; **kvadrātas** – lygiakrāstis stačiakāpis.

3. Paaiškinkite, kaip ir kur šiandien vartojami lotyniški žodžiai.

Vocābula

Capitōlium *n* Kapitōlijus, viena iš septyniū Ròmos kalvū
etiam taip pat

forum *n* turgaus aikštė;
Forum Rōmānum Ròmos fòrumas
nōn ne

quadrātus, a, um keturkaāpis, kvadrātinis; **Rōma qua-drāta** keturkaāpė Romà (se-niausia Ròmos gyvenvietė)

X. Lēctiō decima

T infīnītīvus bendratās

Bendratās – tai bendras veiksmo pavadinimas.

T persōna asmuo

Žodynėlyje užsirašome:

voco, vocāre šaukti

video, vidēre matyti

audio, audīre girdėti

	ā-kam. narrā-	ē-kam. vidē-	ī-kam. audī-
KAMIENAS	narrā- (I)	vidē- (II)	audī- (IV)
ĪNFĪNĪTĪVUS	narrā-re (I)	vidē-re (II)	audī-re (IV)

persōna p̄ima, sg.	narrō aš pasakoju	vide-ō aš matau	audi-ō aš girdžiu
--------------------	--------------------------	------------------------	--------------------------

1. Išverskite pratimo pavyzdžius.

Narrāre est exercēre. Vocāre est salūtāre. Laudāre est amāre. Vidēre est scīre. Venīre est scīre. Labōrāre est scīre. Cantāre est scīre. Fīnīre est scīre.

2. Išverskite sakinius.

Mārcus. Mārcus, puer Rōmānus, sum. Rōmae habitō. Rōma antīqua urbs parva est. Rōmam quadrātam videō. Capitōlium videō. Amīcam cantāre audiō. Salvē, amīca Iūlia!

Iūlia. Iūlia puella sum. Mārcum amīcum videō et salūtō: salvē, Mārce amīce! Valdē gaudeō. Rōmae habitō. Rōma antīqua Rōma quadrāta est. Rōma quadrāta urbs parva est. Rōmam amō. Amāre gaudēre est.

Lotyniška sakinio konstrūkcija
accūsātīvus cum īnfīnītīvō

Amīcam cantāre audiō.

Girdžiu draugę dainuojant.
Girdžiu, kad draugė dainuoja.

Tarptautinis žodis: konstrūkcija žodžių sámplaika (toks junginys).

3. Šasiuvinyje raštu išverskite žodžių junginius, parašydami ir lietuvišką, ir greta lotynišką junginį. Pavyzdys: *šaukiu draugą – amicum voco*; girdžiu mokytoją (*f*), matau mokytoją (*m*), myliu mergaitę, giriu Juliją, sveikinu Marką, matau miestą, turiu draugę.

Sententiae. Bene valē! Ōrā et labōrā.

Vocābula
viršujė.

Žodžiūs vocō, videō, audiō žr.

amō, amāre mylėti, mėgti
bene gerai
cantō, cantāre dainuoti
exerceō, exercēre la-vinti,
mankštinti

habitō, habitāre gyventi
gaudeō, gaudēre džiaugtis
fīniō, fīnīre baigti
ibi teñ
labōrō, labōrāre dirbti
laudō, laudāre girti

ōrō, ōrāre melsti(s)
persōna *m, f* asmuo
p̄rimus, a, um pirmas
salūtō, salūtāre sveikinti
sciō, scīre žinoti
veniō, venīre ateiti, atvykti

XI. Lēctiō undecima

genetīvus, gen.
kilminiñkas

amīcus *nom. sg.* draugas, amīcī *gen. sg.* draugo
puer *nom. sg.* berniukas, puerī *gen. sg.* berniuko
amīca *nom. sg.* draugė, amīcae *gen. sg.* draugės
onnidum *nom. sg.* miestas, onnidī *gen. sg.* miesto

Žodynėlyje užsirašome:
amicus, i m draugas
magister, tri m mokytojas
amica, ae f draugė
onnidum i n miestas

MAGISTER, MĀRCUS ET IŪLIA

1. Išverskite dialogą.

Mārcus. Librum magistrī habeō.

Iūlia. Et ego habeō. Nunc fābulam legō [skaitau].

Magister. Bene, Iūlia. Rōmulus conditor Rōmae est. Rōma Rōmulī – Rōma quadrāta est. Ibi casa Rōmulī est. Scīte, liberī! Scīre bonum est.

Iūlia. Casa Rōmulī parva est, magister.

Magister. Rōmulus nōn solum conditor Rōmae, sed etiam prīmus rēx est.

Mārcus. Iam sciō: Rōmulus conditor et prīmus rēx est.

Smalsučiams. Palatino kalnas, arba Palācijus, – seniausia apgyvendinta Rōmos kalva. Čia, pasak legendos, Rōmulas pradėjo statyti miestą, romėnų įsitikinimu 753 metais prieš Kristų. Nuo tada jie skaičiavo metus. Balandžio 21 dieną ir senovėje, ir dabar švenčiamas Romos gimtadienis. Archeologai nustatė, kad VIII amžiuje prieš Kristų ant Palatino iš tiesų buvo įkurta sienų apjuosta gyvenvietė. Ir šiandien galima matyti žymių, kur stovėjo iš molio drėbtos Rōmulo laikų lūšnos.

Gerokai vėliau į Palatino kalvą ėmė keltis turtingi romėnai, čia statėsi rūmus ir Rōmos imperatoriai. Todėl naujosiose Europos kalbose kalvos vardas *Palātium* tapo bendriniu žodžiu, reiškiančiu „rūmus“, pgl. angl. *Palace*, vok. *Palast*, lenk. *pałac* ir pan.

2. Perrašydami į sąsiuvinį tekstą įrašykite raides ir žodžius.

Marcus puer Roman___ est. Iulia est puella Roman___. Marcus et Iulia liberi Romani ___ (yra). Marcus discipulus bon___ est. Iulia discipula bon___ est. Marcus et Iulia discipuli bon___ sunt. Ego sum discipul___ bon___. Ego sum _____ (berniukas / mergaitė) Lituān___. _____ (įrašykite suolo ar klasės draugo/-ės vardą) amic___ meus / mea est.

Vocābula

casa, ae *f* trobelė

conditor *m* įkūrėjas

ego aš

iam jau

ibi ten

nōn solum ..., sed etiam ne tik

..., bet ir

Lituānus, a, um lietuvių

meus, a, um mano

nunc dabar

Remus, ī m Rėmas, vardas

Rōmulus, ī m Rōmulas, vardas

rēx m karalius

XII. Lēctiō duodecima

< ti > prieš balsį tariamas /ci/: tertius – tercius

numerī (1–5)

m

f

n

T numerus <i>m</i> skaičius	přimus pirmas	přima pirma přimum	
	secundus antras	secunda antra	secundum
	tertius [tercijus] trečias	tertia [tercija] trečia	tertium
	quārtus ketvirtas	quārta ketvirta	quārtum
	quīntus penktas	quīnta penkta	quīntum

nōmen – vardas, nōmina – vardai

1. Puer – **Aulus**, **Gāius**, **Mārcus**, **Lūcius**, **Paulus**, **Titus**;
puella – **Aemilia**, **Cornēlia**, **Iūlia**, **Lucretia**, **Octāvia**, **Tullia**.

2. Perrašykite lotyniškus sakinius. Pabraukite veiksmius ir tārinius. Atkreipkite dėmesį į žodžių derinimą. Išverskite sakinius į lietuvių kalbą (žodžiū).

Aulus **přimus** est. **Gāius** **secundus** est. **Mārcus** **tertius** est. **Paulus** **quārtus** est. **Titus** **quīntus** est. **Lūcius** **discipulus** **přimus** est. **Tullia** **discipula** **přima** est. **Aemilia** **secunda** est. **Octāvia** **tertia** est. **Iūlia** **quīnta** est.

3. Išverskite sakinius į lietuvių kalbą (žodžiū).

Přima **īnsula** **Crēta** est. **Secunda** **īnsula** **Sicilia** est. **Tertia** **īnsula** **Sardinia** est. **Quarta** **īnsula** **Corsica** est. **Quīnta** **īnsula** **Ithaca** est. **Crēta** et **Sicilia** **īnsulae** sunt. **Lūcia** et **Cornēlia** **amīcae** **bonae** sunt.

4. Išverskite sakinius į lietuvių kalbą (žodžiū).

Přima **terra** **Graecia** est. **Secunda** **terra** **Italia** est. **Tertia** **terra** **Gallia** est. **Quārta** **terra** **Hispania** est. **Quīnta** **terra** **Britannia** est. **Ithaca** **īnsula** **parva** est. **Britannia** **īnsula** **magna** est. **Graecia**, **Italia**, **Gallia** et **Hispania** **terrae** sunt.

5. Parodykite žemėlapyje dešimt lotyniškai įvardytų geografinių objektų (žr. VII pamoką).

Vocābula (kartojimas ir įtvirtinimas)

terra, *ae f* žemė

Britannia, *ae f* Britānija, brotų gyvenama sala; senieji brotai, gālų giminaičiai, buvo keotai

Gallia, *ae f* Gālija, gālų arba keotų, gyvenama šalis, apimanti dabartinę Prancūzoją, Belgiją

Graecia, *ae f* Graokija, graokų gyvenama šalis Balkānų pūsiasalyje

Hispania, *ae f* Ispānija, šalis Pirėnų pūsiasalyje

Italia, *ae f* Itālija, šalis Apenonų pūsiasalyje

nōmen *n* vardas

Aulus, *i m* Áulas, vardas

Gāius, *i m* Gājus, vardas

Lūcius, *i m* Liūcijus, vardas

Mārcus, *i m* Mārkas, vardas

Paulus, *i m* Pālius, vardas

Titus, *i m* Totas, vardas

Aemilia, *ae f* Emolija, vardas

Cornēlia, *ae f* Kornėlija, vardas

Iūlia, *ae f* Jūlija, vardas

Octāvia, *ae f* Oktāvija, vardas

Paula, *ae f* Pāulė, vardas

Tullia, *ae f* Tūlija, vardas

īnsula, *ae f* sala

Crēta, *ae f* Kretà, sala; jos valdovas Minòjas turėjo sūnų Minotàurà, pusiau jautį, pusiau žmogų, laikomą požemyje – labirintė

Corsica, *ae f* Kòrsika, sala

Ithaca, *ae f* Itākė, Tròjos karo herojaus Odisojo gimtinė

Sardinia, *ae f* Sardonija, sala į vakarus nuo Itālijos

Sicilia, *ae f* Sicolija, sala Viduržemio jūroje; jos garsiausias miestas Sirakozai: ten gyveno graokų mokslininkas Archimėdas

XIII. Lēctiō tertia decima

PERSŌNAE

T persōna asmuo

persōna secunda antrasis asmuo

persōna tertia trečiasis asmuo

T modus nuosaka

modus indicātīvus tiesioginė nuosaka

ā-kam. **vocā-** ē-kam. **vidē-** ī-kam. **audi-**

modus imperātīvus liepiamoji nuosaka

persōna secunda (<i>singulāris</i>)	vocā! šauk!	vidē! žiūrėk!	audi! klausyk!
persōna secunda (<i>plūrālis</i>)	vocā-te! šaukite!	vidē-te! žiūrėkite!	audi-te! klausykite!

modus indicātīvus tiesioginė nuosaka

persōna tertia (<i>singulāris</i>)	voca- t jis kviečia	vide- t jis mato	audi- t jis girdi
persōna tertia (<i>plūrālis</i>)	voca- nt jie kviečia	vide- nt jie mato	audi-u- nt jie girdi

1. Perskaitykite ir išverskite sakinius.

Mārcus librum magistrī habet. Liber magnus est. Ibi Mārcus prīmam pictūram videt. Hīc Rōma quadrāta est. Discipulus secundam pictūram videt – casam parvam Rōmulī. Et Paula librum habet. Puella Rōmulum videt. Rōmulus prīmus rēx Rōmānus est. Mārcus autem Capitōlium videt. Ibi templa deī et deae sunt. Iūlia Mārcum vocāre audit: „Iūlia, Capitōlium vidē!“ Iūlia pictūram Capitōliū videt. Discipulī ad tabulam geōgraphicam Rōmae veniunt. Ibi Āram Maximam, forum Rōmānum, viam Sacram inveniunt. Post magister viam Appiam, viam Salāriam monstrat. Discipulī gaudent: Rōmam antīquam sciunt.

Accusātīvus cum īnfīnītīvō: Iūlia Mārcum vocāre audit.

Julija girdi, kad Markas šaukia (/ Marką

2. Perrašykite veiksmažodžius ir geltona spalva pažymėkite jų kamienus.

Salūtat, salūtant, videt, vident, docet, docent, respondet, respondent, vocat, vocant, cantat, cantant, habet, habent.

3. Raskite tekste veiksmažodžius ir juos pabraukite.

Sententiae. Librī amīcī, librī magistrī. Vidē. Via Sacra. Via Appia.

Vocābula

ad *su acc.* prie

Āra Maxima Didysis aukuras (skirtas Herākliui)

autem o, bet, tačiau

dea, *ae f* deivė

deus, *ī m* dievas

casa, *ae f* lūšnelė, trobelė

habeō, habēre turėti

inveniō, invenire rasti

liber, brī *m* knyga

monstrō, mons-trāre

rodyti

pictūra, *ae f* pa-

veikslas

templum, *ī n* šventykla

via, *ae f* kelias, gatvė: Via Appia

Āpijaus kelias (svarbiausias

romėnų kelias nuo Rōmos į Itālijos

pietūs); Via Salāria Druskos kelias

(nuo Rōmos į rytus prie Ādrijos

doceō, docēre mokyti
hīc čia

post po, vėliau

jūros); **Via Sacra** Šventoji gatvė
(Rōmos Fōrume)

XIV. Lēctiō quārta decima

MAGISTER ET DISCIPULĪ RŌMĀNĪ

leg-ō, leg-i-t, leg-u-nt
scrīb-ō, scrīb-i-t, scrīb-u-nt

lege! skaityk! leg-i-te! skaitykite!
scrībe! rašyk! scrīb-i-te! rašykite!

1. Perskaitykite ir išverskite dialogą.

Scholae Rōmānae prīvātae sunt. Ibi māne līberī Rōmānī veniunt. Magister linguam Latīnam, mathēmaticam et mūsicam docet. Līberī legunt, scrībunt, computant et cantant.

Magister. Tite, verbum *aqua* scrībe. (Discipulus scrībit.) Bene! Et tū, Iūlia, scrībe verbum *terra*. (Discipula scrībit. Discipulī etiam scrībunt.) Bene. Nunc, Mārce, librum lege. Discipulī, Marcum audīte!

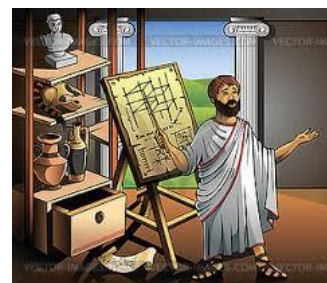
Mārcus. Sicilia īnsula magna est. Ibi Syrācūsae sunt. Et hīc Archimēdēs habitat. Archimēdēs mēchanicus Graecus est. Graecī incolae Siciliae sunt.

Iūlia. Magister, scrībe *Syrācūsae*!

Magister. Scrībō, Iūlia. (Scrībit.)

Iūlia. Iam sciō: Sy-rā-cū-sae.

Iūlia bene scrībit. Magister gaudet.

2. Perrašydami sakinius įrašykite trūkstantą sakinio veiksnį. **ARCHIMĖDĖS**

_____ scribunt. _____ legit. _____ audiunt.
_____ habitant. _____ docet. _____ computant.

Sententiae. Scientia – potentia. Vīvere est cōgitāre.

Tarptautiniai žodžiai: kompiūteris (angl. *computer* iš lo. *computō*) įrenginys duomenims priimti, apdoroti ir gautiems rezultatams pateikti; **privātus** (lo. *prīvātus*) priklausantis atskiram asmeniui, nuosavas; **poteñcija** (lo. *potentia*) gebėjimas veikti, vidinė galia, pajėgumas.

Vocābula

Archimēdēs *m* Archimēdas jas, -a

prīvātus, a, um privatus

bene gerai
 cōgitō, cōgitāre māstyti
 computō, computāre
 (su)skaičiuoti
 Graecus, ī m graikas
 incola, ae m, f gyvento-

legō, legere skaityti
 mathēmatica, ae f matemā-
 tika
 mēchanicus, ī m mechānikas
 mūsica, ae f mūzika
 potentia, ae f galybė

Rōmānus, ī m romānas
 schola, ae f mokykla
 scientia, ae f mokslas
 scribō, scribere rašyti
 tū tu
 vīvō, vīvere gyventi

XV. Lēctiō quīnta decima

numerī (1–10)

p̄rimus, a, um, pirmas
 secundus, a, um antras
 tertius, a, um trečias
 quārtus, a, um ketvirtas
 quīntus, a, um penktas
 sextus, a, um šeštas
 septimus, a, um septintas
 octāvus, a, um aštuntas
 nōnus, a, um devintas
 decimus, a, um dešimtas

CAMĒNA cum LYRĀ

muzikoniai intervālai

Smalsučiams

VIOLINUM

sekūnda

tērcija

kvārta

kvīnta

seks̄ta

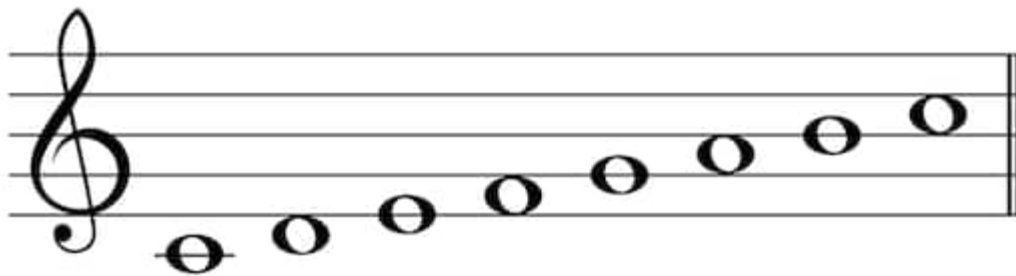
sēptima

oktavā

TUBA

Natomas gamā (joje yra tie visi muzikoniai intevālai) užrašoma taip:

DO RE MI FA SOL LA SI DO

1. Perskaitykite ir išverskite dialogą.

Magister et discipulī cantant. Magister docet, puerī audiunt. Post canticum novum repetunt [pakartoja].

Magister. Cantāte, puerī, canticum novum.

Mārcus. Textum nesciō.

Iūlia. Hīc vidē. (Iūlia textum mōnstrat) Cantā, Mārce!

Mārcus. Bene. Puerī, audīte! Cantō. (Et puerī cantant)

Vocābula

Camēna, ae f mūzà	dovanotas dievui Apolōnui	puer, puerī m ber- niukas, vaikas
canticum, ī n daina, giesmė	magister, trī m mokytojas	
lyra, ae f lyrà, styginis muzi- kos instrumeñtas, padarytas	mōnstrō, mōnstrāre rodyti	repetō, repeterē (pa)kartoti
Merkūrijaus (Herūmio) ir pa-	nesciō, nescīre nežinoti	
	novus, a, um naujas	textus, ī m tekstas

XVI. Lēctiō sexta decima

T Kamienas – žodžio dalis be galūnės. Asmenuoti – kaityti asmenimis.

Quattuor coniūgationēs (keturios asmenuotės)				
Infekto kam.	laudā- (I)	habē- (II)	leg- (III)	veni- (IV)
Īnfīnītīvus				
-re	laudā-re	habē-re	leg-e-re	veni-re
Galūnės	Praesēns (singulāris)			
-ō	laudō giriu	habē-ō turiu	leg-ō skaitau	veni-ō atvykstu
-s	laudā-s	habē-s	leg-i-s	veni-s
-t	lauda-t	habē-t	leg-i-t	veni-t

1. Perskaitykite ir išverskite sakinius.

Amīcam laudō. Magister puellam laudat. Caelum videō. Titus caelum videt. Librum novum habēō. Magistra librum novum habet. Librum legō. Laura librum legit. Epistolam scrībō. Titus epistolam novam scribit. Ad avum veniō. Mārcus ad avum venit.

-ne „ar“ klausiamoji dalelė priauga prie kirčiuoto žodžio:
Legisne librum? Ar (tu) skaitai knvga?

2. Perskaitykite ir išverskite klausimus ir atsakymus.

Vidēsne lūnam? Nōn, lūnam nōn videō. Scrībīsne epistolam novam? Ita, epistolam novam scrībō. Legisne librum novum? Ita, librum novum legō. Estne Mārcus discipulus? Nōn, Mārcus discipulus nōn est. Suntne puellae discipulae? Ita, puellae discipulae sunt.

3. Išverskite į lotynų kalbą.

(Tu) skaičiuoji. Mokiniai skaičiuoja. (Aš) džiaugiuosi. Ar (tu) matei naują mokyklą? Taip, (aš) mačiau naują mokyklą. (Tu) šauki draugę. Ar esi mokinys?

4. Išverskite į lotynų kalbą žodžius ir žodžių junginius.

džiaugiuosi		jis džiaugiasi		jie džiaugiasi	
rašai		jis rašo		jie rašo	
skaičiuoji		jis skaičiuoja		jie skaičiuoja	
(tu) turi		jis turi		jie turi	
(tu) matai		jis mato		jie mato	
atvyksti		jis atvyksta		jie atvyksta	

klausai(si)		jis klauso(si)		klauso(si)	
-------------	--	----------------	--	------------	--

5. Parašykite lotyniškai nurodytų veiksmažodžių infekto kamieną (kamieno gale paprastai dedamas brūkšnys, kaip parodyta lentelėje).

Žinoti, atvykti, matyti, rašau, pakartoti, skaitau, baigti, lavinti, dirbti, sveikinti. Iš kurių veiksmažodžio lotyniškų formų nustatome veiksmažodžio kamienus?

Vocābula

ad *su acc.* prie, pas

avus, ī *m* senelis

coniugō, coniugāre asmenuoti

epistola, ae *f* laiškas

ita taip

lūna, ae *f* mėnulis

-ne ar

XVII. Lēctiō septima decima

T praesēns esamasis laikas

persōna asmuo

numerus skaičius

singulāris vienaskaita

plūrālis daugiskaita

s-u-m esu

es esi

es-**t** jis, ji yra

s-u-mus esame

es-**tis** esate

s-**u-nt** jie, jos yra

1. Perskaitykite ir išverskite sakinius.

VŌS

TŪ

NŌS

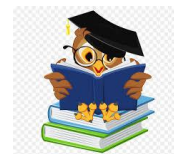
Sum. **Homō** sum. **Puer** sum. **Puella** sum. **Ego puer** sum, **tū puella** es. **Ego puella** sum, **tū puer** es. **Quīntus** discipulus est. **Orbīlius** magister est. **Discipulī** sumus. **Nōs** discipulī sumus, **vōs** magistrī estis. **Mārcus** et **Iūlia** discipulī sunt. **Estne hodiē** in **scholā** discipulus **Mārcus**? **Ita, hodiē Mārcus** est. **Ubi es, amīce, hodiē?** **Ubi estis hodiē?** **Hodiē** in **scholā** sumus. **Schola bona** et **pulchra** est. **Magistrī** docent, **discipulī** discunt.

in scholā mokykloje

2. Įsidėmėkite įvardžius: **ego** aš, **tū** tu, **nōs** mes, **vōs** jūs.

3. Su kuriais lotyniškais žodžiais sietumėte toliau paaiškintus žodžius?

Tarptautiniai žodžiai: **egoīstas** žmogus besirūpinantis tik savimi; **magīstras** mokslo laipsnis, suteikiamas aukštąjį mokslą baigusiam asmeniui, apgynusiam mokslo darbą; asmuo, turintis tą laipsnį; **scholāstas** mokslininkas, katedros mokyklos vadovas.

Smalsučiams. Lotyniškas *schola* ae *f* „pamokà, mokyklà“ yra kilęs iš graikiško σχολή [scholē] „laisvālaikis“. Bet lotynų kalbojė *schola* įgijo reikšmę „mokykla“. Tókia réikšme jis išplito Euròpos kalbosè: itālų *scuola*, prancūzų *école* [ekol], ánglų *school* [skul], vókiečių *Schule* [šule], rūsų *школа* [škola] ir

t. t. VIII amžiuje Fránkų valstybėje paga^o rom^onu pavyzdį pradėtos steigti giedojimo mokỹklos *schola cantōrum*, kuriosė berniukai ir būsimeji kunigai mokydavosi lotyniškai giedoti. Viduramžiais Vakar^o Euròpoje atsirado te^ominai **scholāstas** „mókslininkas, ypač kátedros mokỹklos vadòvas“ ir **scholāstika**, kuri iš pradži^o reiškė apytikriai mokỹklinį mókslą. Pirmoji dviklasė mokyklà Lietuvoje buvo įsteigta prie Vilniaus kátedros 1397 metais.

Vocābula

discō, discere mokytis	nōs mes	Quīntus, ī n Kv ^o ntas,
hodiē šiandien	Orbilius, ī m Orb ^o lijus, var-	vardas
homō m žmogus	das	vōs jūs

XVIII. Lēctiō duodēvīcēsima

acc. sg.	acc. pl.	in su akuzatyvū nurodo kryptį : in silvam į m ^o šką; in silvās į miškūs in hortum į sòdą; in hortōs į sodūs in oppidum į miēstą; in oppida į miestūs
silvam mišką	silvās miškūs	
hortum sodą	hortōs sodūs	
oppidum miestą	oppida miestūs	

NB! Lotynų kalboje **neiginys nekeičia linksnio**,
lietuvių kalboje **linksnį keičia**:

Puella **lupum** (**acc.**) videt. Mergaitė mato vilką (**ką? gal.**).

Puella **lupum** (**acc.**) **nōn** videt. Mergaitė **nemato** vilko (**ko? kilm.**).

1. Perskaitykite ir išverskite tekstą **Puella et lupus**.

Puella in **silvam** venit. Ibi **lupus magnus habitat**. Puella **lupum nōn timet**, nam **lupum nōn scit**. Puella **bestiās silvae nōn videt**. **Lupus p̄rimus puellam videt**. Et puella **lupum videt**. Puella **lupum salūtat**: „**Salvē, lupe!**“ **Lupus respondet**: „**Salvē, puella.**“ Puella **dīcit**: „**Puella sum.**“ **Lupus**: „**Videō, videō. Valdē**

gaudeō.“ Puella ad aviam festīnant: „**Valē, lupe!**“ **Lupus**: „**Valē, valē!**“ **Scīte, līberī: lupus malus est, dolum malum cogitat**. **Lupus puellam nōn amat**.

2. Apie kokią žinomą pasaką kalbama šiame tekste?

PUELLA ET LUPUS

SILVA

3. Kokią istoriją galėtumėte papasakoti apie kaorių paveikslą?
4. Kokį žinote pasakojimą apie dėšinių paveikslą?
5. Kas sieja abu gyvūnus?

Sententiae. Lupa Capitōlina.

Vocābula

avia , ae <i>f</i> senelė	sumanyti klastą	malus , a, um blogas
bestia , ae <i>f</i> žvėris	festinō , festināre skubėti	nam nes
dīcō , dīcere sakyti	hortus , ī <i>m</i> sodas, daržas	respondeō , respondere
dolus , ī <i>m</i> klasta, apgaulė;	in su acc. (<i>nurodo kryptį</i>) į	atsakyti
dolum malum cōgitāre	lupus , ī <i>m</i> vilkas	timeō , timere bijoti

XIX. Lēctiō ūndėvīcėsima

1. Išverskite sakinius.

In vīcum veniō. Hīc avus et avia habitant [gyvena]. Cattum parvum videō. Cattus maumat. Avia multās gallīnās et ūnum gallum habet. Gallus cantat. In silvam veniō. Ibi vaccās videō. Ūna vacca magna mūgit et mē [mane] terret. Avus multōs equōs habet. Ūnum equum monstat. Equus hinnit. Hōdie gallīnās, vaccās, equōs, gallum et cattum videō. Valdē gaudeō.

Lotynų kalbos **multus, a, um** „daugelis, daug“ yra būdvardis, derinamas su daiktavardžiu, lietuviškai verčiamas prievieksmiu **daug**, reikalaujančiu kilmininko linksnio ir valdančio daiktavardi.

Giminė	Linksnis	Pavyzdžiai	Klausimas	Pavyzdžiai
<i>f</i> , pl.	Nom.	vištos – gallī ae	Kas?	daug vištų – mult ae gallī ae
	Acc.	vištàs – gallī ās	Ką?	daug vištų – mult as gallī ās
<i>m</i> , pl.	Nom.	gaidžiai – gallī	Kas?	daug gaidžių – mult ī gallī
	Acc.	gaidžiùs – gal los	Ką?	daug gaidžių – mult os gal los
<i>n</i> , pl.	Nom.	miestai – oppid a	Kas?	daug miestų – mult a oppid a
	Acc.	miestùs – oppid a	Ką?	daug miestų – mult a oppid a

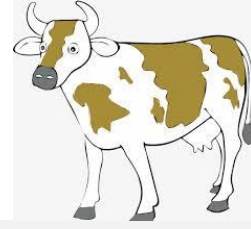
2. Legite et rīdėte!!! (Išmokite atmintinai sakinius, nusakančius gyvūnų garsus.)

Gallīna glōcit.

Gallus cantat.

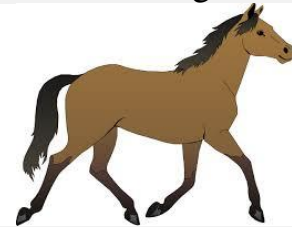
Vacca mūgit.

Cattus maumat.

Canis lātrat.

Equus hinnit.

Vocābula

canis *m, f* šuo
cattus, *ī m* katinas
equitō, equitāre joti
equus, *ī m* arklys
gallīna, *ae f* višta
gallus, *ī m* gaidys

glōciō, glōcīre kudakuoti
hinniō, hinnīre žvengti
lātrō, lātrāre loti
maumō, maumāre miaukti
mē *acc. sg.* nuo ego
mūgiō, mūgīre baubti, mūkti

multus, *a, um* daugelis, daug
rīdeō, rīdēre juoktis
vacca, *ae f* karvė
valdē nepaprastai, labai
vīcus, *ī m* kaimas, sodžius
ūnus, *a, um* vienas

XX. Lēctiō vīcēsima

T verbum žodis; veiksmažodis
coniugātiō – asmenuotė
indicātīvus – tiesioginė nuosaka

sg.	pl.
-ō	-mus
-s	-tis
-t	-nt

Quattuor coniugātiōnēs (keturiuos asmenuotės)				
Infekto kam.	laudā- (I)	habē- (II)	leg- (III)	venī- (IV)
Īnfīnītīvus praesentis āctīvī				
Bendratis	laudā-re	habē-re	leg-e-re	venī-re
Galūnēs	Praesēns indicātīvī āctīvī			
-ō	laudō giriu	habē-ō turiu	leg-ō skaitau	veni-ō atvykstu
-s	laudā-s	habē-s	leg-i-s	venī-s
-t	lauda-t	habē-t	leg-i-t	veni-t
-mus	laudā-mus	habē-mus	leg-i-mus	venī-mus
-tis	laudā-tis	habē-tis	leg-i-tis	venī-tis
-nt	lauda-nt	habē-nt	leg-u-nt NB!	veni-u-nt NB!

1. Išverskite tekstą Magister discipulōs docet.

Magister. Silentium, discipulī! Verbum *laudō* coniugō. Audīte! Ego discipulum *laudō*, tū discipulam *laudās* et **pater** *liberōs* *laudat*. Nōs discipulōs *labōriōsōs* *laudāmus*, vōs discipulōs *labōriōsōs* *laudātis*, **māter** *paterque* *liberōs* *labōriōsōs* *laudant*. Et tū, **Iūlia**, *coniugā scribō*, id est *fābulam scribō*.

Iūlia. *Fābulam scribō*, *fābulam scribis*, **Mārcus** *fābulam scribit*, *fābulam scribimus*, *fābulam scribitis*, **puerī** *puellaeque* *fābulam scribunt*.

Mārcus. Vau!!!...

Magister (clāmat!!!). **Mārce**, dīc [sakyk] *Latīnē*, nōn **barbarē**!

Mārcus. *Mea culpa*, *magister*.

Magister. *Bene, bene. Disce, puer, disce.*

2. Išasmenuokite *praesēns ind. act.* laikū *canto, cantāre; disco, discere*.

SILENTIUM
EST
AUREUM

Sententia. *Silentium*.

Vocābula

aureus, a, um auksinis

barbarē *priev.* barbariškai, t. y.

barbarų kalba, ne lotyniškai

culpa, ae f kaltė; **mea culpa**

mano kaltė = esu kaltas (atsiprašau)

fabula, ae f pasakėčia, pasa-

ka, pasakojimas

id est (i. e.) tai yra

Latīnē lotyniškai

labōriōsus, a, um darbštus

mater f motina

meus, a, um mano

pater m tėvas

-que ir

silentium, ī n tyla

XXI. Lēctiō vīcēsima p̄rīma

AMĪCA

MĀRCE!

TULLĪ!

vocātīvus – šauksminiškas

amīca – **amīca!** draūge! (*f*)

amīcus – **amīce!** draūge! (*m*)

Tullius – **Tullī!** Tūlijau!

magister – **magister!** mokytojau!

onnidum – **onnidum!** miēste!

MAGISTER! *Sententia.* *Labōrā!* (Vincas Kudirka)

1. Perskaitykite ir išverskite tekstą **Per fēriās**.

COQUĪNA RŌMĀNA

Avus et avia per fēriās Mārcum et Iūliam vident.

„*Salvēte, liberī!*“, – *avus et avia liberōs salūtant.*

Mārcus et Iūlia laeti sunt. Avus dīcit: „Mārce, in

hortum venī et labōrā!“ *Avus et Mārcus labōrant.*

Tullia et avia in coquīnam veniunt cēnam bonam

parant. „Ave, Mārce, ad cēnam in casam venīte“, –

Iūlia virōs vocat. „Et tū, Iūlia, venī“, – avia puellam vocat. Familia cēnat.

2. Parašykite šių žodžių vienskaitos šauksmininko linksnio formas.

nominatīvus (<i>nom.</i>)	vardininkas kas?	vocatīvus (<i>voc.</i>)	šauksmininkas
Marcus Tullius	Markas Tulijus	Marce Tulli	Markai Tulijau
Publius Vergilius			
Sextus Pompilius			
Titus Livius			
Quintus Horatius			
magister Orbilius			
puella			
avus			
lupus			
liber			

Pūblius Vergilius Marō Pūblijus Vergolijus Marōnas – garsus romėnų poetas; **Sextus Pompilius** Sėkstas Pompolijus – liaudies tribunas; **Titus Līvius Tōtas Lovijus** – romėnų istorikas; **Quīntus Horātius Flaccus** Kvōntas Horācijus Flākas – garsiausias romėnų poetas.

3. Išverskite sakinius į lotynų kalbą.

1. Senelis eina į mišką.
2. Mokytojas mato daug berniukų ir daug mergaičių.
3. Močiutė skuba į virtuvę.
4. Mergaitė kviečia berniukus.
5. Močiutė mato daug karvių.
6. Dainuoja daug mergaičių.

Vocābula

casa, *ae f* trobelė

cēna, *ae f* pietūs

cēnō, **cēnāre** pietauti

coquīna, *ae f* virtuvė

cum su *abl.* su

familia, *ae f* šeima

fēriae, **ārum** *f* atostogos

laetus, **a**, **um** linksmas

parō, **parāre** ruošti

XXII. Lēctiō vīcēsima secunda

T ablatīvus – abliatỹvas, arba atskirties linksnis, iš dalies atitinka mūsų įnagininko ir vietininko linksnius.

in su abliatyvū reiškia vietą:
in silvā miške; **in silvīs** miškuosė
in campō laukė; **in campīs** laukuosė
in oppidō miestė; **in oppidīs** miėstuosė

silva miškas (nom. sg.) – **silvā** miškū (abl. sg.)

silvae miškai (nom. pl.) – **silvīs** miškais (abl. pl.)

campus laukas (nom. sg.) – **campō** laukū (abl. sg.)

campī laukai (nom. pl.) – **campīs** laukais (abl. pl.)

oppidum miestas (nom. sg.) – **oppidō** miestū (abl. sg.)

oppida miestai (nom. pl.) – **oppidīs** miėstais (abl. pl.)

1. Išverskite tekstą **In familiā Titī Valeriū Prīscī**.

LĪBERĪ DOCTĪ

Titus Valerius dominus est. Multōs servōs habet. Dominus iubet: „Syre, aquam portā! Tū, Dave, in hortō labōrā! Mēde, cum Dāvō labōrā! Servī, bene labōrāte!“ Post servī in campīs labōrant.

Titus Valerius Iūliam videt. Iūlia uxor est. Dominus dīcit: „Iūlia, līberōs ad mē vocā.“ Iūlia līberōs ad Titum Valerium vocat. Titus Valerius pater est, Iūlia māter. Fīliū filiaeque in ātrium veniunt. „Līberī, legite Vergīlium, poē-tam Rōmānum. Vōs legite, ego audiō.“ Valeria Prīma legit: „Arma virumque canō...“ Et Valeria Secunda bene legit. Post Mārcus male legit. Pater irātus est. „Mārce, mī filī, cūr male legis?“ Mārcus tacet. Gnaeus autem bene legit. Līberī Titī Valeriū legunt et scrībunt. Līberī dominī doctī sunt.

2. Perskaitykite ir išverskite sakinius.

Puerī in silvam veniunt. In silvīs multae bestiae habitant. Dominus in ātriō est. Servae in coquīnā parvā labōrant. Servī in campō magnō labōrant. Multī discipulī in scholā novā discunt. Multī incolae in oppidō habitant. In multīs oppidīs forum est.

Sententia. Arma virumque canō (Vergilius) Fabula docet.

Vocābula

arma, ōrum *n* ginklai
ātrium, ī *n* ātrijus, sveta
autem *o*, bet, tačiau
Dāvus, ī *m* Dāvas, vardas
dominus, ī *m* šeimīninkas
doctus, a, um mokytas
campus, ī *m* laukas
canō, canere dainuoti

cūr kodėl
filia, ae *f* dukterė
filius, ī *m* sūnus
Gnaeus, ī *m* Gnėjus, vardas
irātus, a, um supykęs
iubeō, iubēre liepti
male blogai
Mēdus, ī *m* Mėdas, vardas

mī filī (*voc. sg.*) mano sūnau
poēta, ae *m, f* poetas
Prīscus, ī *m* Prīskas, vardas
servus, ī *m* vergas
taceō, tacēre tylėti
uxor *f* žmona
Valerius, ī *m* Valėrijus, vardas;
Valeria, ae *f* Valėrija

XXIII. Schola vīcēsima tertia

datīvus – naudininkas kam?

f sg. -ae puellae mergaitei
f pl. -īs puellīs mergaitėms
m sg. -ō puerō berniukui
m pl. -īs puerīs berniukams

1. Išverskite sakinius.

1. Māter puellae librum novum legit. 2. Discipulus Mārcus avō epistolam scrībit. 3. Magister līberīs Rōmānīs fabulam novam narrat. 4. Puerī puellīs in campīs equōs mōnstrant. 5. Puellae, vidētisne multōs equōs in campīs? Ita, in campīs multōs equōs vidēmus. 6. In silvīs magnīs multae bestiae habitant. 7.

Puer, vidēsne lupum? 8. Nōn, lupum nōn videō. 9. Pater filiō parvō in campō lupum magnum mōnstrat.

2. Nustatykite vardažodžių formas ir jas išverskite į lietuvių kalbą. Pavyzdžiui: (liber) **magistri – gen. sg. mokytojo (knyga).**

In campīs _____; (umbra) lūnae _____;
līberōs _____; līberīs _____; in coquīnā _____;
amīce _____; multa oppida (vident) _____;
discipulās labōriōsās _____; fili _____.

3. Pasakykite, su kuriais lotyniškais žodžiais sietumėte toliau pateiktus tarptautinius žodžius.

Tarptautiniai žodžiai: epistolōnis laiškų, laiškų formos (pavyzdžiui, romānas); **fābula** kūrinio įvykių išdėstymas nuosekliai pagal laiką ir eiliškumą; **multivitamōnai** žirniukai arba kapsulės, sudaryti iš keleto vitamōnų, organōzmui stiprinti.

Sententiae. Disce, puer. Sapere audē! Nōn scholae, sed vītae discimus. (Seneca) Memoriā tenēte.

Smalsučiams. Lūcijus Anōjus Sēneka (4 prieš Kristų – 65 po Kristaus) – žymus romėnų filosofas, rašytojas, valstybės veikėjas, gamtos tyrinėtojas. Jis buvo imperatoriaus Nerōno auklėtojas. Parašė daug veikalų: „Apie išminčiaus tvirtybę“, „Apie sielos ramybę“, „Gamtos klausimus“ ir kt. Skaitytinas jo veikalas „Laiškai Lucilijui“.

SENECA

Vocābula

audeō, audēre išdrįsti
memoria, ae f atmintis
sapiō, sapere būti pro-

tingam
teneō, tenēre laikyti; **me-**
moriā tenēre atsiminti

umbra, ae f šešėlis
vīta, ae f gyvenimas

XXIV. Lēctiō vīcēsima quārta

T cāsus – linksnis

Nōminātīvus nom. vardiniņkas kas?
Genetīvus gen. kilminiņkas ko?
Datīvus dat. naudiniņkas kam?
Accūsātīvus acc. galiniņkas ką?
Ablātīvus abl. atskirtiēs liņksnis
Vocātīvus voc. šauksminiņkas

1. Kokią pirminę šio žodžio reikšmę galime atspėti iš paveikslėliuose parodyto veiksmo (būvio)?

2. Kartu perskaitykite išlinksniuotą žodį. Išmokite linksniuoti tokio tipo žodžius.

Cāsus	Singulāris 	Plūrālis
Nom.	amīca	amīcae
Gen.	amīcae	amīcārum
Dat.	amīcae	amīcīs
Acc.	amīcam	amīcās
Abl.	amīcā	amīcīs
Voc.	amīca	amīcae

3. Perskaitykite ir išverskite tekstą **Mārcus dē amīcā vērā**.

Mārcus. Iūlia amīca vēra est. Ante scholam amīcae vērae librum dō. In scholā amīca librum legit. Post scholam cum amīcā ad fluvium veniō. Iam videō: Iūlia in aquā est!!! Clamō: „Amīca! Properō tē adiuvāre!“ Sed amīca Iūlia in aquā rīdet... Iam amīcam teneō... Laetus sum! Et amīca laeta est! O quam magnum gaudium amīcam vēram habēre!

Sententiae. Amīcus vērus. Amīcus vērus rāra avis est. (Phaedrus) Amīcus vērus amīcō semper amīcus. Amīcus amīcō (sum). (Plautus)

 Smalsučiams. Fèdras – iš Trākijos (dab. Bulgārija) kilęs žymus romėnų pasakėčių kūrėjas, imperatoriaus Augūsto paleistas į laisvę. **Totas Mākcijus Pláutas** – žymus romėnų komėdijų kūrėjas iš Sārcinos (Ūmbrija, Itālija).

Vocābula

ante <i>su acc.</i> prieš; ante scholam prieš pamokas; post scholam po pamokų	avis <i>f</i> paukštis	quam kaip, kiek
adiuvō, adiuvāre padėti	cāsus <i>m</i> linksnis	rārus, a, um retas
dō, dāre duoti	fluvius, ī <i>m</i> upė	semper visada
	iam jau	tē <i>acc. sg.</i> nuo tū
	properō, properāre skubėti	vērus, a, um tikras

XXV. Lēctiō vīcēsima quīnta

1. Išlinksniuokite žodžių junginius *silva magna, puella pulchra*.

2. Raštu į sąsiuvinį išverskite į lotynų kalbą žodžių junginius ir parašykite, kurio jie linksnio ir skaičiaus. Pavyzdžiui, *dideles karves – vaccas magnas (acc. pl.)*. *Naują mokyklą; į didelį mišką, šiltame vandenyje; mažų mergaičių; tikras draugas; gerų draugų; gražiai mergaitei, didelių miškų, dideliems miškams*.

3. Kaip lotyniškai pasakyti: *geografijos žemėlapis, prieš pamokas; po pamokų; keturkampė Roma; atsiminkite; Apijaus kelias; gerai įsidėmėk; mano sūnau, likite sveiki; Didysis aukuras, esu kaltas (atsiprašau); Romos forumas, Šventoji gatvė, senovės Roma? Šiuos žodžių junginius išverskite raštu į sąsiuvinį. Pavyzdys: geografijos žemėlapis – tabula geographica.*

4. Iš atminties – nevarydami mokymo priemonės – parašykite 30 daiktavardžių.

XXVI. Lēctiō vīcēsima sexta. III asmenuotės i-kam. veiksmazodžiai

infekto i-kam. faci-	
inf. praes. act. fac-ē-re	
praesens ind. act.	
singularis	pluralis
faci-ō	faci-mus
faci-s	faci-tis
faci-t	faci-nt

faciō, facere daryti
capiō, capere imti

1. Perskaitykite ir išverskite sakinius.

1. Capisne **librum**? 2. Ita, **librum novum capiō**. **Dīcis et nōn facis**. 2. **Faber vāsculum facit**. 3. Capitisne **librōs**? 4. Ita, **librōs cāpimus**. 5. **Discipulī bonī librōs capiunt et legunt**. 6. **Saepe commūne cēnam facimus**. 7. **Magnam pecūniam facitis**.

Sententiae. Trēs **faciunt collegium**. **Cōgitō ergō sum**. (**Cartēsius**) **Faciō ergō sum**. **Pater dīmittle illīs** [jiems], **nōn enim sciunt, quid faciunt**. (**Vulgāta**)

Smalsučiams. Renātus Cartēsius (1596–1650) Renos Dekārtas, prancūzų filosofas, matemātikas, fizikas, moderniōsios filosofijos pradininkas.

Vulgatā katalikų bažnyčios vartojamas Šventojo Rašto lotyniškas vertimas.

Vocābula

dīmittō, dīmittere atleisti	ergō taigi, vadinasi	saepe dažnai
Cartēsius Dekārtas	faber, brī m kalvis	vāsculum, ī n indelis, tau-
collegium, ī n kolegija, draugija	ille, illa, illud anas, tas	relė
commūne bendrai	pecūnia, ae f pinigai	
enim mat, juk, nes	quis, quid kas	
	trēs, tria trys	

XXVII. Lēctiō vīcēsima septima

1. Išmokite linksniuoti žodžius *amīcus, filius*.

Cāsus	Singulāris	Plūrālis	Singulāris	Plūrālis
-------	------------	----------	------------	----------

Nom.	amīcus	amīcī	filius	filiī
Gen.	amīcī	amīcōrum	filiī	filiōrum
Dat.	amīcō	amīcīs	filiō	filiīs
Acc.	amīcum	amīcōs	filiū	filiōs
Abl.	amīcō	amīcīs	filiō	filiīs
Voc.	amīce NB!	amīcī	filiī NB!	filiī

2. Perskaitykite ir išverskite tekstą **Caesar auctor**.

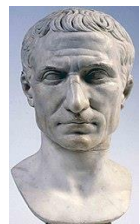
In **scholā linguae Latīnae discipulī librum dē bellō Gallicō legunt**. **Caesar auctor librī est**. **Discipulīs dēscriptiō Galliae nōn placet, proelia autem inter Gallōs et Rōmānōs valdē placet**. **Caesar nōn solum bellum Gallicum scribit, sed etiam vītam Gallōrum dēscribit**. **Nōmina Gallōrum sunt Orgētōrīx, Dumnorīx, Vercingetōrīx etc**. **Gallī prō patriā cum Rōmānis pugnant, sed Rōmānī Gallōs vincunt**.

NB! Gāļų genčių vadai: helvétų Orgetorix – Orgetorīgas; edūjų Dumnorīx – Dumnorīgas; aveņņų Vercingetōrīx – Vercingetorīgas.

Sententiae. **Historia est magistra vītae**. **Prō patriā**. **Tū quoque, filiī mī**.

Smalsučiams. **Gājus Jūlijus Cēzaris** (100–44 prieš Kristų) – Rōmos valstybės veikėjas, politikas, įžymus karvedys, puikus rašytojas. Jis – Gālijos nukariautojas (dab. Prancūzija ir Belgija), veikalų „Gāļų karo užrašai“ ir „Pilietinio karo užrašai“ autorius. Visuotinai žinomi Cēzario posakiai (sentencijos) „Burtas mestas“ (*Ālea iacta est*), kai reikėjo apsispręsti, ar peržengti Rubikòno upę, ar ne („peržengti Rubikòną“, reiškia priimti lemtingą sprendimą, kurio nebus įmanoma atitaisyti) ir „Atėjau, pamačiau, nugalėjau“ (*Vēnī, vīdī, vīcī*). Cēzario kūriniai vertinami dėl paprastės, aiškiės, tiesiog pavyzdinės lotynų kalbės. Cēzaris užbaigė Rōmos respūblikos (Rēs pūblica Rōmāna) gyvavimą.

Vocābula

auctor <i>m</i> autorius	Gallicus, a, um gāļų, gā- liškas	patria, ae f tėvynė
bellum, ī n karas		placeō, placēre patikti
cum su abl. su	Gallus, ī m gālas (Gālijos gyventojas)	prō su abl. už, dėl
dē su abl. apie	historia, ae f istorija	proelium, ī n kova
dēscriptiō f aprašymas	inter su acc. tarp	pugnō, pugnāre kovoti
etc. (et cētera) ir kitkas, ir kiti	nōmina n (nom. pl.) vardai	quoque taip pat, ir
		vincō, vincere nugalėti

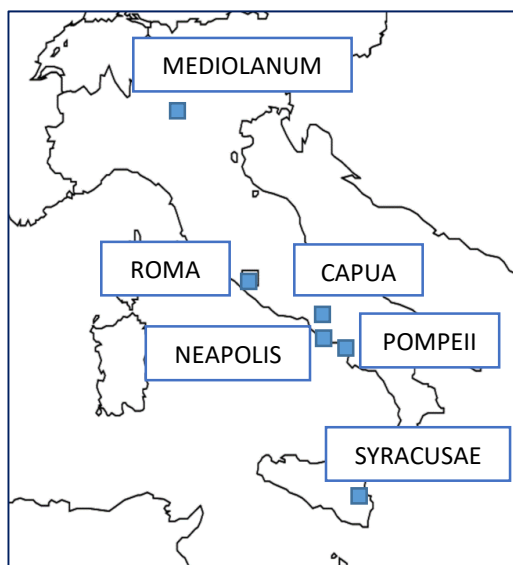
XXVIII. Lēctiō duodētrīcēsima

1. Išmokite linksniuoti žodžius *magister*, *oppidum*.

Cāsus	Singulāris	Plūrālis	Singulāris	Plūrālis
Nom.	magister	magistrī	oppidum	oppida
Gen.	magistrī	magistrorum	oppidī	oppidorum
Dat.	magistrō	magistrīs	oppidō	oppidīs
Acc.	magistrum	magistrōs	oppidum	oppida
Abl.	magistrō	magistrīs	oppidō	oppidīs
Voc.	magister	magistrī	oppidum	oppida

2. Išverskite tekstą **Dē oppidīs antīquīs**.

In Italiā **multa oppida antīqua sunt**. **Rōma** urbs **magna est**. **Cētera oppida sunt** Neāpolis, **Capua**, **Pompēiī**, **Syrācūsae**, **Mediōlānum**. **Rōma in Latiō est**. Per **Rōmam Ti**beris **fluit**. **Nōmen Neāpolis Graecus est: Graecē** νέα πόλις [**nea polis**], **Latīnē oppidum novum**. **Pompēiī apud Vesuvium sunt**. **Vesuvius mōns magnus est**. **Hodiē vidēmus ruīnās Pompēiōrum**. **Syrācūsae in Siciliā sunt**. **Syrācūsīs [Sirakozuose] Graeci habitant**. **Capuae [Kāpujoje] lūdus gladiātōrius est**. **Ibi Spartacus magister est**. **In oppidīs antīquīs multa aedificia sunt: īnsulae, templa, theātra, thermae. Pulchra aedificia pūblica ōrnāmenta oppidōrum sunt**.

Pulchra aedificia pūblica ōrnāmenta oppidōrum sunt.

NB! Spartākas – gladiātorius, didelio vergų sukilimo prieš romonus vadas.

3. Pasakykite, iš kurių lotyniškų žodžių yra kilę šie tarptautiniai žodžiai. **Tarptautiniai žodžiai: antika** – senovė; **ornamentas** – iš pasikartojančių dalių sudarytas raštas; **pūblika** – renginių žiūrovai, lankytojai, klausytojai.

Vocābula

aedificium, ī *n* pastatas
Capua, ae *f* Kāpuja
cēterus, a, um kitas
gladiātōrius, a, am gladiatorių
fluō, fluere tekėti
īnsula, ae *f* īnsulē (daugiaaūkštis namas su nūo-

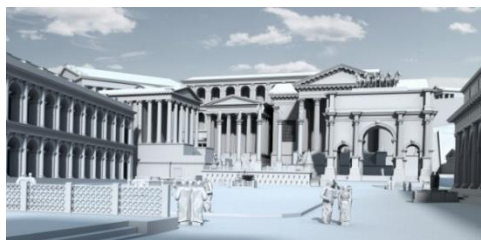
mojamais butais)
lūdus, ī *m* žaidimas; **lūdus gladiātōrius** gladiatorių mokykla
novus, a, um naujas
Mediōlānum, ī *n* Milānas
mōns *m* kalnas
nōmen *n* vardas

ōrnāmentum, ī *n* pāpuošalas
pūblicus, a, um viešas
Pompēiī, ōrum *m* Pompėjai
Spartacus, ī *m* Spartākas
ruīnae, ārum *f* griuvėsiai
theātrum, ī *n* teātras
thermae, ārum *f* tērmos arba viešosios pirtys

XXIX. Lēctiō undētrīcēsima

1. Išlinksniuokite *puer probus, avia bona*.

2. Peskaitykite ir išverskite tekstą **Rōmae**.

Titus sum. Cum amīcō Quīntō Rōmam veniō. **Multa pulchra aedificia videō**. In viīs

FORUM RŌMĀNUM

multī Rōmānī properant, multae rotae currunt. In Forō Rōmānō venīmus. **Templum Vestae, basilicās magnās et cūriam vidēmus**. In Forō Rōmānī togātī sunt. **Togae Rōmānōrum virōrum albae sunt**. O quam **pulchrum templum Iovis** [Jupōterio] in Capitōliō est! In **Campum Mārtium nōn venīmus**. **Amīcum rogō**: „Scīsne **Campum Mārtium?**“ **Amīcus respondet**: „Ita. **Mārs, deus bellī, campō nōmen dat**. **Deō bellī in Campō Mārtiō āra est**.“ **Rōmānī initium Rōmae sciunt**. **Mārs Rōmulī Remīque pater est**.

3. Įrašykite praleistas galūnes.

Amīcī Rōm___ veniunt. Amīc___ valdē gaude___. Virī Rōm___ mult___ aedifici___ vide___. In For___ Rōmān___ mult___ Rōmānī sunt. Rōmān___ togāt___ sunt.

4. **Tarptautiniai žodžiai:** **kūrija** senovės Rōmoje – Senāto [valstybės tarybos] rūmai; **togà** tautōnis romėnų drabužis; **dabar** iškilmingas apdaras, kurį dėvi teisėjai, prokurōrai, advokātai, aukštųjų mokyklų profesoriai ir rėktorai.

Smalsučiams. **Forum Rōmānum** Rōmos Fōrumas – svarbiausia Rōmos miesto aikštė. **Campus Mārtius** – Mārso laūkas buvo lygumà su Mārso aūkuru **Tōberio** vingyje, ten vykdavo kariuomenės pratybos; garsiausias Mārso laūko pastatas **Panteōnas** – visų dievų šventyklà, vienintelė iki mūsų dienų gerai išlikusi romėnų šventyklà. **Vestà** – yra romėnų namų židinio deivė, **Satūrno** ir **Òpės** duktė. Rōmos Fōrume **Vēstos šventykloje** nuolat degdavo šventoji ugnis. Ją saugojo šešios vestālės, lietuviškai – vaidilūtės.

Sententia. Tam in togā, quam in sagō. (Pažodžiui: *Taip tōgoje, kaip apsiaustė*; bet sentenciją versime *Kaip karė, taip taikojė* – žodžiai **toga** „tautōnis romėnų taikos drabužis, dėvimas taikos metu“, **sagum** „karinis apsiaustas“ čia pavartoti perkeltine réikšme **taika, karas**. Tokie perkeltinės reikšmės žodžiai – **trōpai**.)

Vocābula

albus, a, um baltas

āra, ae f aūkuras

basilica, ae f bazōlika

campus, ī m laukas

Iuppiter, Iovis m Jupōteris

Mārs m Mārsas

quam kaip

rota, ae f ratas; vežimas

toga, ae f togà

togātus, a, um Rōmos pi-

lietis taikos meto drabu-

žiais

cūria, ae f kūrīja
currō, currere bēgti, suktis

sagum, ī n kelt. apsiaūstas
tam taip

Vesta, ae f Vestā
via, ae f kelias, gatvė

XXX. Lēctiō trīcēsima

DIĀNA

1. Perskaitykite ir išverskite tekstą **Dē deā Diānā**.

Diāna, **fīlia** Latōnae, **dea** lūnae et silvārum est. Diānā per silvās errat, **bestiās** silvārum agitat. Diāna sagittās **habet**. Sagittīs **bestiās** **ne**cat. **Frāter** Diānae **deus** Apollō est. Diāna et Apollō **geminī** sunt. **Geminī** in **īnsulā** **Dēlō** **natī** sunt.

SOL

LŪNA

APOLLŌ

2. Perskaitykite ir išverskite tekstą **Deus Apollō**. **LYRA**

Apollō, **fīlius** Latōnae, **deus** mūsicae, scientiae, medicīnae et solis [saulės] est. Apollō **autem** **patrōnus** Camēnārum est.

CAMĒNAE

Deus Apollō in **bellō**

Troiānō **amīcus** Troiānōrum est.

3. Raštu išverskite žodžių junginius a) į lotynų kalbą: *miško deivė, miško žvėris, miškų žvėrys, ji medžioja žvėris, trojėnų draugas, Dianos strėlė, mūzų globėjas, deivės duktė*; b) į lietuvių kalbą: *cum incolīs Rōmae, Rōmam veniō, bestiae silvae, deus bellī, cum incolīs īnsulārum, in īnsulā magnā, in silvam Diānae venīmus*.

4. Pasiskirstykite grupėmis po 4–5 žmones. Nurodykite, kokia pateikiama žodžio forma ar formos. Pavyzdžiui, *Mūsae – f, gen. sg., dat. sg., nom. sg., voc. sg.; Mūsīs – f, dat. pl., abl. pl.; scrībīs – 2 sg.; scrībītīs – 2 pl.* ir t. t. *Deī, silvārum, venī, fīlī, bestiīs, legimus, amīcō, audiō, amīce, scrībe, salūtā*.

Smalsučiams. Apolōnas buvo mūzų vadovas ir globėjas. Kiekvienà mūzà globojo tam tikrą mokslo ar meno sritį: **Kaliòpė** – èpinę poèzijà ir iškalbà; **Melpomènė** – tragèdijà, **Urānija** – astronòmijà; **Eratò** – meilės eilèraščius; **Terpsichòrė** – šokį, **Klejò** – istòrijà; **Talòja** – komèdijà; **Euteopė** – poèzijà; **Polihòmnija** – hòmnų (iškilmingų giesmių) kūrėjus.

Vocābula

Apollō *m* Apolōnas

agitō, āre judinti; persekioti;
medžioti

cum *su abl.* su

Dēlus, ī *f* Dēlas, sala

Diāna, ae *f* Dianā

errō, āre klaidžioti, klajoti

frāter *m* brolis

geminī, ōrum *m* dvyniai

Lātōna, ae *f* Latōnē

medicīna, ae *f* medicinā,
gydymo menas

mūsica, ae *f* mūzika

necō, āre žudyti, nukauti

patrōnus, ī *m* globējas,
pātronas

sagitta, ae *f* strėlē

Troiānus, a, um Tròjos;

Troiānī, ōrum *m* trojā-
nai, Tròjos gyventojai